

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-56>

УДК 330.339:338.45

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

FEATURES OF FINANCING INNOVATIVE PROJECTS OF INTERNATIONAL TECHNICAL COOPERATION

Гнилянська Леся Йосифівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2924-7165>

Кісь Мар'яна Ярославівна

аспірант,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1221-3657>

Білоус Юрій Богданович

аспірант,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9585-753X>

Gnylianska Lesia, Kis Mariana, Bilous Yuriy
National University «Lviv Polytechnic»

Стаття присвячена актуальним питанням фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці. Коли людина вирішує розпочати власний бізнес чи розширити вже існуючий, то однією з головних проблем стає капітал для втілення цієї ідеї. В цьому випадку на допомогу можуть прийти власні (збереження, нерозподілений прибуток), залучені (акціонування, розширення статутного фонду) або позичкові кошти (різні види кредитів, випуск облігацій тощо). Важливим при цьому є прийняти таке рішення щодо залучення коштів, яке буде найбільш ефективним, щоб структура джерел фінансування була якнайкраща. В статті визначено сутність та значення понять « фінансування» та «міжнародна технічна співпраця». Розглянуто особливості міжнародної технічної співпраці України. Визначено суть міжнародної технічної співпраці та фінансування інноваційних проектів. Вивчено сферу фінансування інноваційних проектів ТОВ «Окко-Драйв АЗС». Та розроблено рекомендації щодо здійснення фінансування інноваційних проектів ТОВ «Окко-Драйв» АЗС в умовах міжнародної технічної співпраці.

Ключові слова: фінансування, проект, інноваційний проект, підприємство, міжнародна технічна співпраця.

The proposed and substantiated recommendations on the specifics of financing international technical cooperation projects can be used in practice by Ukrainian enterprises. When a person decides to start his own business or expand an existing one, one of the main problems is the capital to implement this idea. In this case, own (savings, retained earnings), borrowed (corporatization, expansion of the authorized capital) or borrowed funds (various types of loans, bond issue, etc.) can come to the rescue. Alternative sources of project financing, such as crowdfunding, venture capital investments, and business angels, have also been developed. At the same time, it is important to make such a decision on raising funds that will be most effective, so that the structure of funding sources is as good as possible. In the context of the development of the European integration process, in which Ukraine actively participates, the importance of balanced and fair, non-discriminatory development of its foreign economic, in particular, foreign trade relations with European partner countries is sharpened. The creation of an appropriate regulatory framework for financing innovative projects will open up prospects for the further development of entrepreneurial activity, in particular «Okko-Drive» Petrol Station LLC. To ensure further international cooperation of our country in the innovation and investment sphere and to promote economic growth in general, it is necessary, first of all, to actively intervene in the stimulation, encouragement, protection of foreign partners, creation of a favorable investment climate, rational use of financial and production resources, overcoming the imperfection of the tax and legal systems.

The article defines the essence and meaning of the concepts of "financing" and "international technical cooperation". The features of international technical cooperation of Ukraine are considered. The essence of international technical cooperation and financing of innovative projects is defined. The sphere of financing of innovative projects of «Okko-Drive» Petrol Station LLC is studied. And recommendations have been developed for the implementation of financing of innovative projects of «Okko-Drive» Petrol Station LLC in the context of international technical cooperation.

Keywords: financing, project, innovation project, enterprise, international technical cooperation.

Постановка проблеми. У глобальному масштабі політика ЄС у технічній сфері нині спрямована на гармонізацію взаємодії науки і практики, фундаментальних і прикладних знань, нових теоретичних ідей та інноваційних технологій. В залежності від виду коштів існує ряд методів фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці. Вибираючи той чи інший метод фінансування інноваційних проектів треба враховувати їх особливості. Для забезпечення подальшого міжнародного співробітництва нашої країни в інноваційно-інвестиційній сфері та сприяння економічному зростанню в цілому необхідне, в першу чергу, активне втручання держави в стимулювання, заохочення, захист іноземних партнерів, створення сприятливого інвестиційного клімату, раціональне використання фінансових та виробничих ресурсів, подолання недосконалості податкової та правової систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проаналізувавши доробки науковців, можна сказати, що на сьогодні є чимало напрацьованих стосовно формування та ефективного використання активів підприємства, зокрема фінансування інноваційних проектів. Питання висвітлені в працях таких вчених, серед яких В. С. Лук'янов [1], І. Ю. Епіфанова, В. Ю. Гумєнюк [2], В. М. Шарманська [3], А. Є. Громова [6] та інші. Щодо бар'єрів на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливостях їх подолання зосереджує увагу В. М. Геєць [4]. Г. В. Корнійчук характеризує фінансовий потенціал підприємства [5]. Також особливу увагу фінансовій стійкості як базису для визначення стратегічного вектору інноваційного розвитку підприємства приділяють Г. Т. П'ятницька та В. С. Найдюк [8]. Незважаючи на проведені дослідження, дискусійним залишаються питання особливостей фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На підставі узагальнення теоретичних основ та сучасних поглядів на фінансування інноваційних проектів, нагальною є розробка теоретико-методо-

логічних та практичних підходів щодо використання на підприємствах інструментарію фінансування в умовах міжнародної технічної співпраці. Отже, подальшого аналізування та розвитку вимагає ряд питань, зокрема, дослідження теоретичних аспектів фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці, їх практичної реалізації, а також пошуку концептуальних засад удосконалення фінансування, зокрема на ТОВ «Окко-Драйв» АЗС».

Формування цілей статті (постановка завдання). Для розширення теоретичних знань щодо дослідження особливостей фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці доцільно провести огляд наукової та навчально-методичної літератури щодо особливостей фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці між Україною та країнами; вивчити законодавче регламентування оцінювання міжнародної співпраці України у сфері фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці; проаналізувати показники виробничо-господарської діяльності та міжнародних економічних відносин ТОВ «Окко-Драйв АЗС»; провести аналізування технічної співпраці ТОВ «Окко-Драйв АЗС»; оцінити особливості фінансування проектів міжнародної технічної співпраці між Україною та країнами та надати рекомендації щодо виходу на міжнародний ринок у сфері фінансування технічної співпраці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці здійснюється в певному порядку, закріпленому чинною нормативно-законодавчою базою. Порядок отримання коштів для фінансування інноваційних проектів залежить від джерел фінансових ресурсів, видів інноваційних проектів, методів бухгалтерського обліку, форм участі фінансово-кредитних установ у фінансуванні, ступеня ризику кредитора. Так, залежно від джерел мобілізації фінансових ресурсів проектне фінансування може реалізуватися за рахунок: власних коштів підприємства; запозичених коштів

(як правило, інвестиційних кредитів і емісії корпоративних облігацій); залучених коштів (акціонерів, компаньйонів, пайових внесків тощо); коштів державного бюджету; інших внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування. Якщо проєкт реалізується за рахунок власних коштів підприємства, то основними джерелами його фінансування є амортизаційні відрахування і нерозподілений прибуток. Проте такий вид фінансування застосовується досить рідко, оскільки мало підприємств, здатних фінансувати великі капіталомісткі проєкти лише за рахунок власних коштів. Тому з метою отримання необхідних йому ресурсів використовуються позикові джерела фінансування, до яких відносять: кредити банків та інших фінансових інститутів; позики під заставу нерухомості; облігаційні позики; комерційні кредити (відстрочення платежу за контрактами, наданими постачальниками машин і устаткування, підрядниками); вексельні кредити; фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг та ін. Малий бізнес відіграє значну роль в темпах

економічного зростання країни. Оскільки дає можливість розкрити творчий потенціал, реалізувати активність і працездатність мільйонів громадян, наповнюючи ринок необхідними товарами та послугами. І відповідно щороку кількість підприємств автосервісу зростає на 10–15%. За деяким винятком, стан цих підприємств не поліпшується, а з точки зору персоналу, у зв'язку з його дедалі більшим дефіцитом, ще й погіршується. Щоб виправити ситуацію, треба виробити державну концепцію розвитку автосервісу, яка базується на таких основних положеннях: автосервіс повинен бути сферою обслуговування і ремонту автомобілів; потрібно затвердити методичку класифікації підприємств автосервісу; потрібна сертифікація персоналу і АЗС; організувати забезпечення АЗС технологічною інформацією; приділяти значну увагу підготовці кадрів і підвищенню якості послуг. Для завоювання ринку АЗС потрібно: висока якість виконаних робіт; високий рівень професіоналізму працівників; хороший стан при-

Таблиця 1

Переваги й недоліки основних методів фінансування інноваційних проєктів на ТОВ «Окко-Драйв» АЗС»

Метод фінансування	Переваги	Недоліки
Самофінансування	Щодо прибутку – відсутність витрат, пов'язаних із залученням цього джерела інвестиційної діяльності; відсутність ризику щодо неповернення; збереження контролю за діяльністю підприємства з боку власників. Щодо амортизаційних відрахувань – наявність в розпорядженні підприємства при будь-якому фінансовому становищі, використання можливості нарахування амортизації різними методами.	Щодо прибутку – обмеженість розміру коштів внаслідок неплатежів, бартеру, податкових стягнень і т.д.; складність прогнозування; залежність від зовнішніх факторів, що не піддаються контролю з боку підприємства (кон'юнктура ринку, фаза економічного циклу, зміна попиту тощо). Щодо амортизації – залежність величини накопичених амортизаційних відрахувань від рівня інфляції, можливість нецільового використання через відсутність чіткого механізму контролю тощо.
Позикове фінансування	Щодо кредиту – значний зовнішній контроль за ефективністю його використання; можлива гнучка система залучення і погашення боргу; можливість відстрочки виплати відсотків; забезпечення довготривалих зобов'язань щодо фінансування.	Щодо кредиту – складність залучення й оформлення; необхідність представлення відповідних гарантій і майнових застав; підвищення ризику банкрутства у зв'язку з несвоєчасною сплатою позики і втратою частини прибутку від інвестиційної діяльності у зв'язку з необхідністю сплати відсотків; можливі високі відсоткові ставки.

Джерело: сформовано авторами на основі [2–6; 7–8]

міщення АЗС, інструментів, зовнішній вигляд персоналу та території; значна комплексність послуг. Однією із найважливіших форм фінансування на ТОВ «Окко-Драйв» АЗС» є самофінансування та позикове фінансування, які використовуються для реалізації невеликих інвестиційних проектів (табл. 1).

Основою для самофінансування даного підприємства є власні кошти підприємства, які відносяться до внутрішніх джерел інвестицій і утворюються з прибутку, накопичень, амортизаційних відрахувань. Самофінансування дає змогу розв'язати ряд конкретних питань, зокрема: які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні; які джерела їх надходження; чи достатньо засобів для виконання накреслених завдань; яка частина коштів має бути перерахована в бюджет, позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам; як повинен здійснюватися розподіл прибутку на підприємстві; як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самокупності та самофінансування. Позикове фінансування інвестицій відрізняється широкими можливостями щодо його використання, особливо при високому кредитному рейтингу, наявності застави тощо. Разом з цим, позикове фінансування істотно збільшує фінансові ризики у діяльності підприємства. Інвестиційні ресурси, сформовані за допомогою такого методу фінансування, генерують меншу норму прибутковості через значні витрати по їх залученню. Найпоширеніше зовнішнє джерело позикового капіталу – це довгострокові і

короткострокові кредити комерційних банків, обсяги яких в Україні зростають швидкими темпами. На рисунку 1. та 2. представимо джерела формування власних та позикових коштів.

Для фінансування великих інноваційних проектів, що вимагають значних обсягів інвестицій, випуск акцій може поєднуватися з іншими залученими або позиковими ресурсами. Щодо фінансування інноваційного проекту, то в залежності від виду коштів існують такі методи фінансування проектів, як: самофінансування, акціонування, боргове фінансування, фінансування за рахунок дотацій, змішане фінансування. Вибираючи той чи інший метод фінансування проектів треба враховувати їх особливості. Зокрема, внутрішні (власні) кошти такі як амортизація та прибуток мають певні позитивні сторони, а саме: простота та швидкість залучення; висока віддача за критерієм норми прибутковості інвестиційного капіталу (непотрібно виплачувати відсотки та дивіденди); суттєве зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства підприємства при їх використанні; повне збереження управління в руках засновника підприємства. В той же час, обсяг таких джерел у підприємства обмежений, крім того, відсутній зовнішній контроль за їх ефективним використанням. Зовнішні (боргові та залучені) кошти навпаки мають високі можливості залучення та можливості зовнішнього контролю за ефективністю їх використання.

Однак є і негативні сторони, а саме: складність із залученням та оформленням; значний

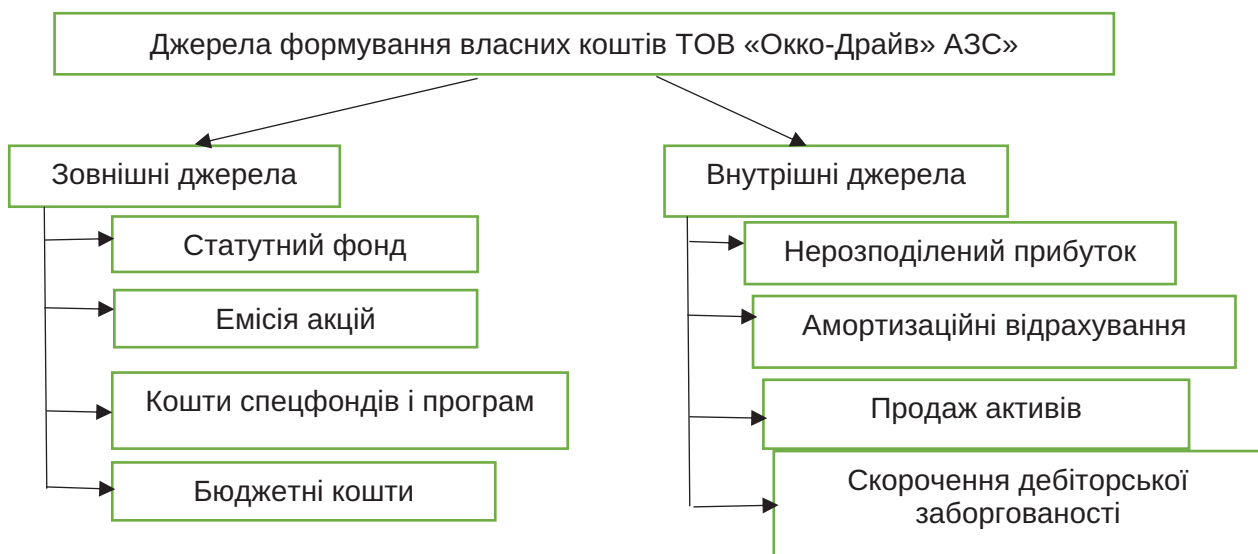

Рис. 1. Джерела формування власних коштів ТОВ «Окко-Драйв» АЗС»

Джерело: сформовано авторами на основі [2–4; 8]

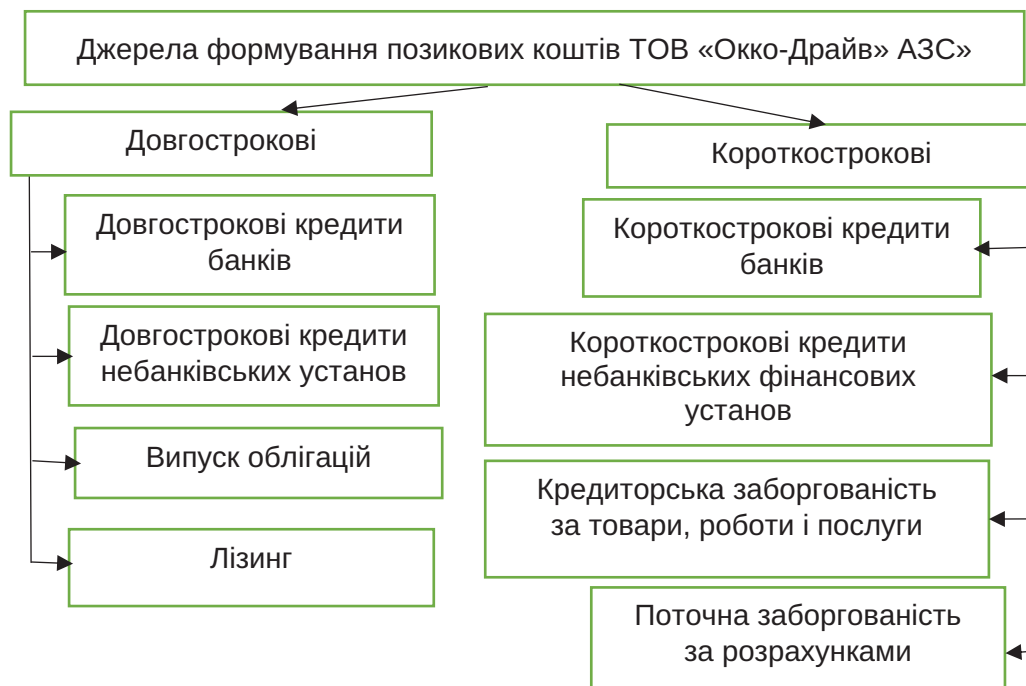

Рис. 2. Джерела формування позикових коштів ТОВ «Окко-Драйв» АЗС»

Джерело: сформовано авторами на основі [2–5; 8]

строк залучення; необхідність надання гарантій (на платній основі); підвищений ризик банкрутства у зв'язку з несвоєчасним погашенням боргу; втрата частини прибутку від інвестиційної діяльності у зв'язку з необхідністю платити відсотки та дивіденди; часткова втрата управління діяльністю підприємства.

Система фінансування інноваційних проєктів міжнародної технічної співпраці складається з чотирьох послідовних етапів (рис. 3).

Розроблення і впровадження в життя спільної політики країн у сфері науки і техніки потрібно висунути ідею створення єдиного науково-технічного простору.

Відповідно сформулювати базові принципи політики країн у науково-технічній сфері:

1) першорядними повинні бути так звані «доконкурентні дослідження», які, базуватимуться на фундаментальних, безпосередньо трансформуватимуться у прикладні, стимулюючи інноваційні технології;

2) запровадити спільне фінансування наукових досліджень і розробок бюджетом цих країн і підприємствами – учасниками проєктів у рівній частці (50 на 50);

3) проводити фінансування лише тих проєктів, які є міжнародними, включаючи представників двох країн;

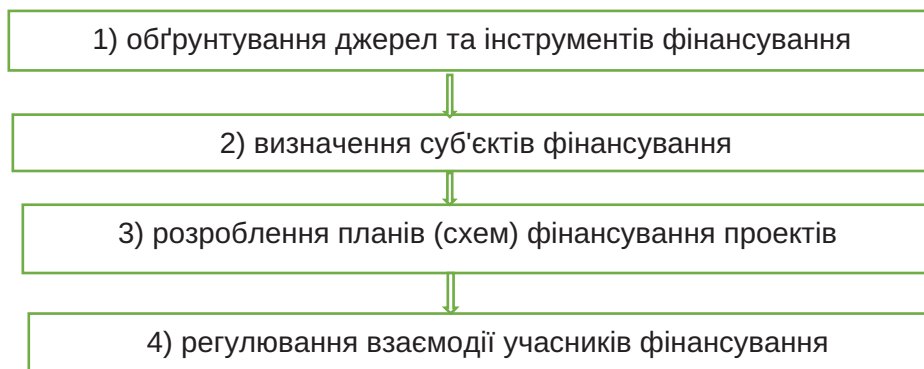

Рис. 3. Система фінансування інноваційних проєктів міжнародної технічної співпраці

Джерело: сформовано авторами на основі [1–3]

4) одержані в будь-якому проекті результати технічних досліджень стають загальним надбанням України і Болгарії.

Політика у сфері фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці визначається, передусім, трьома основними показниками:

1) щорічні витрати на розвиток наукових досліджень і технологічних інновацій;

2) результати проведених досліджень і запропонованих рішень стають надбанням двох країн однаковою мірою незалежно від участі країни у фінансуванні здійснюваних інноваційних проектів;

3) основним механізмом реалізації політики у сфері науково-технічного розвитку є розроблення та реалізація середньотермінових рамкових програм.

Для забезпечення подальшого міжнародного співробітництва нашої країни в інноваційно-інвестиційній сфері та сприяння економічному зростанню в цілому необхідне, в першу чергу, активне втручання держави в стимулювання, заохочення, захист іноземних партнерів, створення сприятливого інвестиційного клімату, раціональне використання фінансових та виробничих ресурсів, подолання недосконалості податкової та правової систем.

В табл. 2. ми узагальнимо і представимо проблеми щодо здійснення фінансування

інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці та шляхи їх вирішення.

Висновки. Перехід розвинутих країн до інформаційного суспільства потребує чіткої стратегії і гнучкої тактики у науково-технічній сфері, які забезпечували б максимальну відповідність технологічного прогресу назрілим суспільним потребам і водночас стимулювали б подальший творчий пошук інноваційних підходів та механізмів їх соціалізації. Підприємство, яке має власний напрямок, використовує для цього переважно інтелектуальний людський ресурс, гроші спонсорів і бізнесменів, а також гранти. Для реалізації дорогих проектів залучає кошти грантодавців.

Деякі підприємства задіюють одночасно декілька джерел: беруть гроші від покупців, одержують кошти з місцевого й державного бюджетів, мають партнерів і спонсорів.

Для забезпечення подальшого міжнародного технічного співробітництва нашої країни в інноваційно-інвестиційній сфері та сприяння економічному зростанню в цілому необхідне, в першу чергу, активне втручання держави в стимулювання, заохочення, захист іноземних партнерів, створення сприятливого інвестиційного клімату, раціональне використання фінансових та виробничих ресурсів, подолання недосконалості податкової та правової систем.

Таблиця 2

Проблеми та шляхи їх вирішення щодо здійснення фінансування інноваційних проектів міжнародної технічної співпраці

Проблеми	Шляхи вирішення
Безсистемний характер участі українських учених у заходах міжнародних організацій, що обумовлене відсутністю фінансового забезпечення міжнародної науково-технічної співпраці з боку України.	Розмежувати повноваження центральних органів виконавчої влади, які забезпечують розв'язання питань інноваційно-інвестиційної діяльності.
Відсутність налагодженої системи інформування про профільні міжнародні організації, терміни проведення міжнародних науково-технічних заходів та ін.	
Систематичне невиконання Україною зобов'язань по міжнародних програмах науково-технічної співпраці через припинення фінансування проектів зі свого боку.	
Неузгодженість окремих норм нових законодавчих актів з положеннями уже чинних законів.	Удосконалити законодавчу базу, яка регулює діяльність інноваційної інфраструктури.
Недосконалість законодавства та його невідповідність міжнародним нормам.	
Брак цілісної та всеосяжної системи законодавства в інноваційній сфері обумовлює відокремленість наукової та дослідницької діяльності від виробництва.	

Джерело: сформовано авторами на основі [4–8]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лук'янов В.С. Фінансиалізація як прояв глобалізаційної трансформації. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 4 (142). С. 15–23.
2. Епіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 189–192.
3. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 550–552.
4. Геєць В. М. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання. *Економіка України*. 2015. № 1. С. 4–25.
5. Корнійчук Г. В. Характеристика фінансового потенціалу підприємства як економічної категорії. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 44–48.
6. Громова А. Є. Фінансовий потенціал, як основа формування прибутку підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 5. С. 75–78.
7. П'ятницька Г. Т., Найдюк В. С. Фінансова стійкість як базис для визначення стратегічного вектору інноваційного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 7–16.
8. Характеристика та фінансова звітність ТОВ «Окко-Драйв АЗС» за 2020–2022 рр. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/20122395/

REFERENCES:

1. Lukianov V. S. (2013) Finansializatsia kak proiavlennie globalizatsionnoy transformatsii [Financialization as a manifestation of globalization transformation]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 4 (142), pp. 15–23.
2. Yepifanova I. Yu., Humeniuk V. S. (2016) Prybutkovist' pidpriemstva: suchasni pidkhody do vyznachen-nia sutnosti [Profitability of the enterprise: modern approaches to defining the essence]. *Economy and society*, no. 3, pp. 189–192.
3. Sharmans'ka V. M., Vitiuk V. V. (2018) Analiz zabezpechenosti pidpriemstva osnovnymy zasobamy ta efek-tyvnosti ikh vykorystannia [Analysis of the company's fixed assets and the effectiveness of their use]. *Young scien-tist*, no. 1 (53), pp. 550–552.
4. Heiets' V. M. (2015) Bar'ery na shliakhu rozvytku promyslovosti na innovatsijnij osnovi ta mozhlyvosti ikh podolannia [Barriers to the development of industry on an innovative basis and opportunities to overcome them]. *Ukraine economy*, no. 1, pp. 4–25.
5. Korniychuk G. V. (2016) Harakterystyka finansovoho potencialu pidpryyemstva yak ekonomichnoi katehorii [Characteristics of the financial potential of the enterprise as an economic category], 11, 44–48. (in Ukrainian)
6. Gromova A. Ye. (2017) Finansovyj potencial yak osnova formuvania prybutku pidpryyemstva [Financial potential as a basis for the formation of enterprise profits]. *Ekonomika ta upravlinia pidpryyemstvamy*, 5, 75–78 (in Ukrainian)
7. P'iatnyts'ka H. T., Najdiuk V. S. (2018) Finansova stijkist' iak bazys dlia vyznachennia stratehichnoho vektoru innovatsijnoho rozvytku pidpriemstva [Financial stability as a basis for determining the strategic vector of innovative development of the enterprise]. *Investments: practice and experience*, no. 4, pp. 7–16.
8. Harakteristika ta finansova zvitnist' TOV «Okko-Draiiv AZS» za 2020–2022 rr. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/20122395/